

אמונה ובטחון בהקב"ה שהוא המפרנס אותנו

[פרשת בשלח (שיחה 4) – נכתב ע"י הרב משה צוריאלי, מתוך ספרו "אוצרות התורה".
הבהרה: בהסכמת הרב, השיחה נערכה ע"י תלמידו, אך טרם הגיחה]

הגר"א כותב בתחילת פירושו ל"בראשית" כי הוא ראשי-תיבות של ששת התכונות שהן אבני-יסוד לחיי היהודי. בטחון, רצון, אהבה, שתיקה, יראה, תורה. נוסף על דבריו שהנכס היקר ביותר בו התורה פותחת, היא אות ב', **בטחון בה'**.

פרשתנו משופעת בכמה וכמה אופני בטחון –

א. ראשית, עת **שנרדפו ע"י חיל פרעה** (600 רכב בחור) ועוד חיל-רגלי עצום-מספר עד שצעקו כי "מצרים נוסע אחריהם" (שמות יד, ט) – כלומר כל המדינה כולה. הם כיסו פני כל הארץ ועד לסוף האופק, עד סוף תחום ראית עינו של אדם, והוא מחזה מחריד.

ב. ואח"כ שוב נסיון של בטחון כאשר **נכנסו תוך גלי הים** - "ויבואו בני ישראל בתוך הים ביבשה" (יד, כב) ולכאורה היה צ"ל להיפך "ביבשה בתוך הים" אלא "מכאן אתה למד שלא נקרע להם הים עד שבאו לתוכו עד חוטמן ואח"כ נעשה להם יבשה" (שמות רבה, כט). וכן מבואר בענין נחשון שקפץ לים באמונה מוחלטת עד שצווח "הושיעני אלהים כי באו מים עד נפש, טבעתי ביון מצולה ואין מעמד" (מכילתא).

ג. ועוד נסיון בבטחון כאשר קבלו "לחם מן השמים" (=מן) ונצטוו לא להשאיר ממנו עד למחר (טו, יט). אוכלוסיא של 60 רבוא גברים לבד מטף ונשים ולבד מן ערב רב, ודאי שהדאגה כרסמה בלב "מה ילד יום". פחדו שמא למחר לא ירד מן וימותו מיתה מנוולת במדבר צלמות.

ד. לימוד נוסף על בטחון שיש בפרשתנו; **במלחמת עמלק** נאמר: "והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל" (יז, יא) לומר לך שכל זמן שהיו ישראל מסתכלים כלפי מעלה ומשעבדים את לבם לאביהם שבשמים היו מתגברים, ואם לאו היו נופלים (ר"ה כט). בסיכום יש כאן ארבעה אופני בטחון: מול סכנת האויב, מול פגעי הטבע (טביעה בים), בענין מזונות, ובענין מלחמה כי לא "כוחי ועוצם ידי עשה לי החיל הזה" כי אם בעל מלחמות, הרב את ריבנו.

קשה להחליט איזה מהנסיונות הוא הקשה ביותר ואיזה בטחון הוא הנשגב ביותר.

[א] אבל מה שנוגע "למעשה" בעידננו בא"י הוא **נסיון הפרנסה**. ההתפרצויות של "שביתת עובדים" הפוקדת את המדינה כל כמה שנים, בין אם זה בבתי החולים (ומסכנים בזה חיי החולים), ובין אם זה בשאר מגזרים של השרות הציבורי, הרי הן סימנים מדאיגים של **חוסר בטחון בה'**. כי לו ידע האדם ש"כל מזונותיו וחסרונותיו של אדם קצובין לו מראש השנה" (בי"ב י), אזי לא היה עושה פעולות "שביתות" המביאות נזק רב לשאר האזרחים. הרי כאן מצערים לאנשים "מן הצד" שאינם אשמים על מחדלי המעבידים. גורמים צרות ליהודים, בתקוה שעיי"ז יילחצו על המעבידים, וזהו בניגוד גמור לעומק המוסר התורני.

[ב] יש בזה גם ענין של גזל ממון. כי ע"י ארגון המוני של הרבה שובתים, משביתים מלאכתו של 'בעל הבית', ואח"כ תובעים מהם תשלום משכורת גם על ימי השביתה ששבתו.

[ג] ודבר שלישי, גם אם יצליחו הפועלים בכח המאורגן של כלל העובדים להכריח את המעביד לשפר תנאי התשלום, אין זאת אלא עושק בכח הכפייה כאשר אין לו ברירה. כי ע"פ רוב, כח הפועלים המאורגנים-יחד חזק יותר מכוחו של המעביד, וממילא הוא נכנע לתנאים שהם לרעתו מבלי שיש לו כל אפשרות לסרב. ואילו היו הפועלים מתפטרים ממלאכתם ומאפשרים למעביד לקחת פועלים אחרים במקומם, היתה זו דרך נכונה ע"פ התורה. אבל הם "סוגרים" את המפעל כדי ש"בעל הבית" לא יוכל להביא לשם פועלים אחרים, ובעל כורחו יצטרך לתת לפועליו ככל אשר ידרשו ממנו.

ואם נשאל, אז מה אפשר לפועלים לעשות כאשר ערך-ירוד של הכסף ("אינפלציה") מקלקל להם את פרנסתם? התשובה, בעת שהיינו נוהגים ע"פ בית-דין-יפה וע"פ תורה, יוכלו לפנות לבית דין לתבוע 'צדק' ואז לפי החלטות הדיינים ולפי העקרון של "הפקר בית דין הפקר" (ש"ע ח"מ סי' ב'), יוכלו לגזור על המעבידים להוסיף על משכורתיהם ולשפר את תנאי עבודתם. אבל אז היו שוקלים בשוויוניות גם את טובתו של העובד וגם את טובתו של המעביד.

אבל, לפי הנוהג של "האפוטרופסים" החילוניים המנהלים את חיי ישראל כעת, אין כאן אפשרות להגיע ל'צדק' הנ"ל. כל הנ"ל נאמר מבחינה ממונית ומוסרית כלפי איסור גזל. אבל מבחינה אמונית, יש כאן קלקול משווע של חוסר בטחון בה'. כי כל העושה פעולה קיצונית ומזיקה לאחרים, סימן הדבר שהוא איננו מאמין שה' נותן את פרנסתו, אלא כאילו הכל תלוי לפי השתדלות האדם לבד.

נעיין בעין פְּרָה מה היו מעשי אבותינו.

בעת שלושת ימי אפלה הם חטטו בארונות-כלים של שכניהם המצרים (כדי לבקש מהם אח"כ בהשאלה, כציווי ה' - שמות ג, כב - ולא יוכלו המצרים להכחיש שיש ברשותם כלים כאלו). מציין רש"י הירש (שמות יא, ב) שהיה קידוש ה' אדיר. כי הנוגשים האכזריים ישבו מחוסרי אונים בחושך ואפלה, ואעפ"כ היהודים לא לקחו לעצמם כלום מבלי מתן רשות. דוקא בגלל זה "ויתן ה' את חן העם בעיני מצרים".

מכאן ההלכה הקבועה "השואל שלא מדעת, נקרא גזלן", (ב"ב פח.). וכן "אין השואל רשאי להשאיל", (ב"מ כט.). וכן הכלל הגדול הוא "יהי ממון חברך חביב עליך כשלך". (אבות ב')

אדם היושב על שולחנו של הקב"ה הזן ומפרנס הכל, איננו מצטער יתר על המדה על הפסד ממונו, איננו מתקוטט. כי הקב"ה יודע בדיוק מה הם צרכיו האמתיים של האדם, "ומשלך יתנו לך ואין אדם נוגע במוכן לחברו" (יומא לח.). ולכן "איזהו עשיר? השמח בחלקו" (אבות, ד).

ובאמת, רק המאמינים בהקב"ה שהוא הוא השומר ומציל את האדם בכל פרט וכל ענין, הם השמחים היחידים שיש בעולם, וכל שאר אנשים הם בצער ויגון. בעלי השביתות ובעלי המריבות כבר הוכיחו שאין להם בטחון בה', שהוא בנוטריקון האות הראשונה של התורה (לפי דברי הגר"א, בתחילת עיונו).

נסיים בסיפור מעשה מעניין מהגמרא. פעם הגיע מסכן אחד לביתו של רבא. כאשר נשאל במה רצונו לסעוד, ענה "תרגולת פטומה ויין ישן". רבא תמה: ומה עם דוחק הציבור? (כי אז לא היו אמצעי קירור לשמור על העוף השחוט לימים יבואו, ומה שנשאר מן המאכל הולך לאיבוד). ענהו מהפסוק (תהלים קמה, טו), "עֵינֵי כָל, אֵלֶיךָ יִשְׁבְּרוּ, וְאַתָּה נֹתֵן לָהֶם" (=לשון רבים) את אכלם בעתו". (=לשון יחיד). כלומר, ה' זן ומפרנס כל אחד ואחד בזמנו הראוי לו. על אתר [=על המקום; כלומר מיד] הגיעה אחותו של רבא, שלא ראה אותה זה כבר 13 שנה, ובידיה תשורה עבור רבא של תרגולת מפותמת עם יין ישן. מיד הכיר רבא שזה לא אירע בשבילו, אלא בשביל הדל שהגיע לביתו. אמר לו: "קום, קח את שלך!". (כתובות סז.)

הרי לנו מכאן לקח חינוכי ואישור לבטחונו של אותו עני.

"אַל תִּצַּר צָרַת מְחָר". (לשון ספר בן סירא". הובא ביבמות סג.)